

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. VI. Solvuntur aliæ objectiones

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

ris & contingentibus, sed etiam in naturalibus, A & necessariis, docent esse necessariam ad operandum. Secundum verò dici non potest, alioquin falsum esset quod ibidem docet S. Thomas, nempe futura contingentia non posse certò cognosci in suis causis: ut enim antea dicebamus, illa non minùs certò cognoscuntur in causis secundis, prout subsunt divino decreto, illas determinanti & applicanti ad agendum, quàm in ipsomet decreto prædeterminante.

166 Ad objectionem respondeo primò, negando Antecedens: falsum enim est, quod quando D. Thomas agit de scientia Dei respectu futurorù contingentium, semper recurat ad præsentiam suæ aternitatis, & non faciat mentionem divini decreti. Ut enim constat ex pluribus testimoniis §. 2. relatis, S. Doctor, nec semel, nec obscure, medium illud expressit; præsertim libro 1. contra Gent. cap. 68. & libro 3. cap. 56. Imò & in ipso loco in argumento citato, scilicet in 1. sent. dist. 38. utrumque medium indicavit, præsentiam scilicet rerum in aternitate, & divinum decretum, ut supra annotavimus: dicit enim ibidem, *Deus non solum vidit ordinem sui ad rem, ex cuius potestate res erant futura, sed ipsum esse rei in-
tuebatur &c.*

167 Respondeo secundò, quod quamvis D. Thomas formaliter, & in terminis, tale medium non expressisset, illud tamen, per manifestam relationem deducitur tum ex illo principio, quod sæpè repetit & inculcat, tanquam præcipuù suæ doctrinæ fundamentum; nimirum Deum nihil cognoscere extra se, sed omnia intueri in seipso, & in sua essentia tanquam in causa: nam divina essentia non est causa rerum, nec illas repræsentat ut existentes, aut futuras, nisi ut modificata, & determinata, per liberum suæ voluntatis decretum. Tum ex alio quò asserit, scire divinum, respectu futurorum contingentium, subjacere libertati voluntatis: scientia enim quæ subjacet libertati voluntatis divinæ, subjacet divino decreto, illique ut medio innititur, ut supra dicebamus.

168 Respondeo tertio, quod quando D. Thomas, ut ostendat Deum certò cognoscere futura contingentia, recurat ad præsentiam illorum in aternitate, non excludit divinum decretum, sed illud supponit, & virtualiter exprimit: deo enim futura contingentia sunt præsentia realiter in aternitate, quia ex efficaci decreto divinæ voluntatis, sunt futura in propria mensura, & in aliqua temporis differentia. Unde priùs prioritate à quo seu naturæ, cognoscuntur ut futura, ratione divini decreti, quò extrahuntur à statu mere possibilitatis, quàm ut præsentia in aternitate. Ratio autem cur D. Thomas sæpissimè ad talem præsentiam recurat, duplex assignari potest. Prima est, quia intendit demonstrare quomodo Deus cognoscat futura contingentia, per scientiam non solum certam & infallibilem; sed etiam intuitivam, & visionis, ad quam (ut infra ostendemus) necessariò requiritur realis præsentia & existentia sui objecti, in ea saltem mensura, quæ talis cognitio mensuratur.

Secunda ratio est, quia S. Doctor intendit declarare, & exponere, quomodo scientia futurorum contingentium in Deo sit certa & infallibilis omnibus modis; nec habeat solum certitudinem, & infallibilitatem ex parte medii in quo fundatur, sed etiam ex parte objecti quod attingit, & contemplatur. Illud enim quando

cognoscitur ut præsens in aternitate, ratione talis præsentia (ut infra declarabimus) est aliquo modo magis certum, quàm prout cognoscitur ut futurum, & ut determinatum ad habendum aliquando existentiam in tempore, ratione divini decreti efficaci & infallibilis.

Ad confirmationem, concessã Majori, neganda est Minor: ad cuius probationem, dicendum est, D. Thomam in eo loco, neque excludere divinum decretum, neque illud includere, sed ab illo abstrahere, non abstractione negativa, sed purè præcisivã (ut supra art. 1. annotavimus) id est ad illud non attendere, sed ad solam determinationem causarum secundarum. Ibi enim solum intendit docere, quod quia effectus naturales & necessarii, quales sunt ortus Solis, eclipses, & huiusmodi, sunt necessarii, & ex natura rei determinati in suis causis, possunt in illis certò cognosci, saltem quantum ad rationem specificam, præcisivè etiam à divino decreto) effectus verò liberi, quia in suis causis sunt omnino indeterminati, non possunt in illis certò cognosci, etiam quantum ad speciem, independentè à decreto, quò causæ liberæ ad tales actus eliciendos efficaciter prædeterminantur. Quod ut fiat evidentius.

Observandum est, quod licet physica prædeterminatio sit necessaria in causis tam naturalibus, quàm liberis ad operandum, non tamen eodem modo: in causis enim naturalibus, requiritur solum, ut eas determinet ad rationem individualem suarum operationum; non tamen ad illarum rationem specificam, ad quam ex sua natura sunt determinatæ, ut Sol ad illuminationem, ignis ad calefactionem &c. In causis verò liberis, quantum ad utramque rationem requiritur, quia causæ liberæ, non solum sunt indifferentes, & indeterminatæ ad rationem individualem, sed etiam ad rationem specificam suarum operationum: à principio autem indifferenti, ut indifferens est, non exit determinatus actus, nisi ab aliquo determinetur ad illum: ut ex Commentatore 2. Phys. text. 48. sæpè probat, & docet S. Thomas. Dicimus ergo S. Doctorem, loco in confirmatione citato, solum intendere, hoc statuere discrimen inter causas naturales, & contingentes seu liberæ, quod in primis (abstrahendo etiam in divino decreto) possunt certò cognosci effectus naturales & necessarii, saltem quantum ad speciem: quia ad rationem specificam illorum, sunt ex se, & ex sua natura determinatæ. In secundis verò, secluso divino decreto, effectus contingentes & liberi, non possunt certò cognosci, etiam quantum ad speciem, quia illæ sunt omnino indifferentes, & indeterminatæ ad rationem specificam suarum operationum.

§. VI.

Solvuntur alia objectiones.

Obijcies secundò. In causa remota & universaliali, non potest certò & infallibiliter cognosci effectus, v.g. in motu Solis, non potest certò cognosci generatio plantæ: cum enim virtus causæ remotæ & universalis, recipiatur in causa proxima & particulari, ab illa modificatur & determinatur, & interdum impeditur ne certò, & infallibiliter producat suum effectum; sicut virtus Solis modificatur in planta, & ex defectu virtutis generativæ illius, interdum impeditur ne flores vel fructus producat: undè cum divinum decre-

decretum, sic causa tantum remota & universalis rerum contingentium, & actum nostrorum liberorum, & ejus virtus, quamvis infinita, modifitetur in causa libera in qua recipitur, & interdum ex defectu illius impediatur ne suum effectum consequatur; non potest habere rationem medii, in quo Deus omnino certò, & infallibiliter, futura contingensia & libera cognoscat.

172 Hoc argumentum confirmari potest egregio D. Thomæ testimonio, desumpto ex 1. sent. dist. 38. quest. 1. art. 5. ubi sic dicitur. *Quantum docemur sunt causa multa ordinata, effectus ultimus non sequitur causam primam, in necessitate & contingentia, sed causam proximam: quia virtus causa prima recipitur in causa secunda, secundum modum causa secunda: effectus enim ille, non procedit à causa prima, nisi secundum quod virtus causa prima, recipitur in causa secunda, ut patet in floritione arboris, cujus causa remota est motus Solis, proxima autem virtus generativa plantæ: floritio autem potest impediri per impeditionem virtutis generativæ, licet motus Solis sit invariabilis. Similiter autem scientia Dei est invariabilis causa rerum, sed effectus producuntur ab ipsa per operationes causarum secundarum: & ideo mediis causis secundis necessariis, producit effectus necessarios, ut motum Solis, & hujusmodi, sed mediis causis secundis contingentibus, producit effectus contingentes.*

173 Ad objectionem respondeo, distinguendo Antecedens: In determinatione causæ remotæ & universalis, effectus non potest certò cognosci: quando causa remota & universalis, est impediibilis à proxima, & particulari, concedo. Quando non est impediibilis, nego. Decretum autem divinum, cum sit infinitæ virtutis & efficacitæ, impediti non potest, à causis secundis contingentibus, vel liberis, ne suum effectum consequatur; non solum quantum ad ejus substantiam, sed etiam quantum ad modum libertatis & contingentie.

Ad exemplum quod adducitur de Sole, dicendum est duplex esse notabile discrimen inter concursum Dei, qui est prima & universalissima causa, & concursum Solis, & aliarum causarum secundarum universalium. In primis enim, cum concursus Solis, & aliorum corporum cælestium, sit virtutis & efficacitæ finitæ & limitatæ, impediti potest ex defectu & imperfectione causæ proximæ, ne suum effectum consequatur: ut patet in floritione arboris, quæ impediti potest ex defectu virtutis generativæ plantæ. Virtus autem primæ & universalissimæ causæ, cum sit infinita ac illimitata, impediti non potest à causis secundis, etiam contingentibus & liberis, ne suum effectum consequatur, & quantum ad substantiam, & quantum ad modum necessitatis, vel libertatis quem intendit. Ut enim dicit Sanctus Doctor 1. 2. quest. 112. art. 1. *Si ex intentione Dei moventis est, quod homo cujus cor movet, gratiam consequatur, infallibiliter eam consequatur: secundum illud Ioan. 6. Omnis qui audit à Patre, & didicit, venit ad me. Et 2. 2. quest. 1. art. 11 in corp. Virtus Spiritus Sancti infallibiliter operatur quodcumque voluerit. Unde impossibile est, hac duo simul esse vera, quod Spiritus Sanctus velit aliquem movere ad actum charitatis, & quod ipse charitatem amittat peccando. Quam doctrinam hausit S. Doctor ex Scriptura, & SS. Patribus. Dicitur enim Isaia 46. Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea*

A fiet. Esther 13. *Domine Rex omnipotens in ditione tua cuncta sunt posita, & non est qui possit tuæ resistere voluntati. Isaia 14. Dominus Deus exercituum decrevit, & quis poterit infirmare? & manus ejus extenta & quis avertet eam?* Item D. Augustinus de corrept. & gratia cap. 14. *Deo volenti salvum facere, nullum hominis resistit arbitrium: sic enim velle & nolle, in volentis aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediatur, nec superet potestatem. Denique sanctus Prosper in carmine de ingratis, habet hunc versum.*

Haud dubie impletur quidquid vult summa potestas.

B Secundum discrimen quod inter concursum Dei, & causarum secundarum universalium reperitur, consistit in eo quod causæ secundæ universales per se primò attingunt in suis effectibus, rationes communes aut genericas, puta viventis, aut corporis corruptibilis; quæ cum sint potentiales, & determinabiles, etiam concursus illarum, est indifferens, potentialis, ac determinabilis à causis inferioribus, & particularibus. Causa autem prima, & universalissima, cum per se primò attingat in omnibus rebus creatis, rationem entis, & actualitatem existentie, quæ non est potentialis, & determinabilis; sed actualis, & determinativa; non potest etiam ejus concursus esse indifferens, & determinabilis à causis secundis, etiam liberis; sed potius eas debet determinare & applicare ad agendum, conformiter ad illarum naturam.

Ad auctoritatem verò D. Thomæ in confirmatione adductam, dicendum est, quod S. Doctor in hoc articulo solum intendit docere, quod infallibilitas divinæ præscientie, non præjudicat libertati & contingentie rerum: quia quamvis scientia divinæ, ut applicata per decretum, sit invariabilis causa rerum, tamen quia Deus attemperat, & accommodat suum concursum, suamque motionem naturis rerum, quas movet & applicat ad agendum: ita ut causas necessarias & naturales moveat ad unum per modum naturæ; liberas verò ad unum per modum liberi, & relinquendo potentiam ad oppositum, ac præsupposita in intellectu indifferentiæ objectivæ iudicii, quæ est proxima radix libertatis: ideo divina scientia, quamvis infallibilis, & invariabilis, non tollit, sed potius efficit, & causat libertatem, & contingentiam in rebus creatis. Et in hoc tantum sensu, docet D. Thomas, quod virtus seu motio causæ primæ modificatur & determinatur à causis secundis, in quibus recipitur: quatenus scilicet causa prima attemperat & accommodat suum concursum, suamque motionem, naturis illarum; quod est illam determinari à causis secundis, materialiter tantum & objectivè.

Objicies tertio: Si scientia Dei respectu futurorum absolutorum sit fundata in decreto, sequitur scientiam visionis in Deo, differre attributaliter, à scientia purè possibilium: Consequens est falsum, & contra communem Theologorum sententiam: Ergo & Antecedens. Sequela probatur: Distinctio scientiarum sumitur ex parte motivi seu medii: At si scientia visionis sit fundata in decreto, habebit medium virtualiter distinctum, à medio scientie possibilium: Ergo virtualiter distinguetur ab illa. Probatur Minor: Motivum seu medium in quo Deus possibilium cognoscit, est omnipotentia: At hæc à decreto libero distinguitur virtualiter, cum juxta comu-

nem Thomistarum sententiam, omnipotentia in Deo, sit intellectus ejus practicus, ut connotans voluntatem, & producens res ad extra, per actum impetii, formaliter immanentem, & virtualiter transeuntem, ut constat ex dictis articulo ultimo præcedentis disputationis: Ergo si scientia visionis sit fundata in decreto, habebit medium virtualiter distinctum à medio scientiæ possibilium.

176 Respondeo decretum liberum non esse motivum, seu medium, in quo Deus cognoscit futura, per modum rationis formalis, sed solum per modum applicationis omnipotentia, in qua, ut per decretum applicata, cognoscuntur futura, ingredientem omnipotentia in ratione formali objectiva, & decreto ut conditione applicante. Cum enim representatio creaturarum in Deo, super continentiam illarum fundetur: decretum autem non sit ratio continendi illas, sed applicatio tantum omnipotentia, ratione cujus Deus illas præcontinet: consequens est ut decretum, nec sit, nec esse possit ex parte objecti, ratio formalis representandi illas. Juxta quam doctrinam, facilis est responsio ad argumentum. Nam ut inter prædictas scientias, esset virtualis distinctio, deberet distinctio virtualis inveniri non solum in conditione applicante, sed inter illorum motiva: quod non contingit in præsentia. Ita Illustrissimus Dominus Godoy, Oxoniensis Episcopus, in manuscriptis Tractatus de scientia Dei.

§. VII.

Diluitur aliud argumentum ex lesione libertatis.

177 **O**bjicies ultimò: Si præscientia Dei respectu futurorum absolutorum, sit fundata in decreto efficaci & absoluto, non poterit ejus infallibilitas conciliari cum libertate, & contingentia rerum. Vel enim causa libera possunt resistere tali decreto, & ejus motioni, vel non? Si primum, divina præscientia poterit falli: quia oppositum ejus quod Deus præcivit, poterit evenire. Si secundum, destruetur libertas; cum de ratione causæ liberæ sit, quod possit resistere divino decreto, ejusque motioni, & facere oppositum ejus quod Deus decrevit, & præcivit.

178 Respondeo primò, Illud argumentum posse facile retorqueti in Adversarios: cum enim divinum decretum sit non solum prima causa determinata futuriæ in rebus, sed etiã primum principium, primaque veluti radix totius libertatis creatæ, & participatæ, ut supra ostensum fuit,

si præscientia Dei respectu futurorum, sit independens à decreto, eoque anterior; neque erit certa & infallibilis, cum ante decretum, nihil sit cognoscibile, ut certò futurum; neque res erunt futuræ liberæ, & contingentia, sed necessariæ, & ex natura rei: quia erunt futuræ, ante primum principium, & primam radicem totius libertatis, & contingentia; & ex vi, ac natura oppositionis contradictoria, quæ est causa necessaria necessitate absolutâ, ut ibidem arguebamus. Unde tantum abest, quod sententia Adversariorum, idonea sit ad concordiam infallibilitatis divinæ præscientia, cum libertate creatæ explicandam; quin potius utramque profusus tollat & destruat, ipsamque hominis libertatem, in suo primo principio præfocet & extinguat, & ibidem pluribus argumentis demonstravimus. Quare eorum sententia, non concordia, sed potius discordia libertatis cum divina præscientia, appellanda est.

A Respondeo secundò, negando sequelam Majoris, ad cujus probationem, dicendum est, causas liberæ posse resistere seu dissentire divino decreto, & ejus motioni, potentia antecedenti, & in sensu diviso: non tamen potentia consequenti, & in sensu composito: ita ut de facto conjungatur & componatur actualis resistentia, seu dissensus cum divino decreto, ejusque motione. Sicut etiam dicere tenentur omnes defensores gratiæ congruæ: illa enim nunquam de facto conjungitur cum actuali resistentia, seu dissensu. Quia ergo causæ liberæ, prout subsunt divino decreto, ejusque motioni, servant potentiam ad resistendum, & ad eliciendum actum oppositum, non læditur illarum libertas: sed quia de facto nunquam resistunt, nec unquam conjungitur actualis dissensus cum decreto efficaci, & motione ipsius; divina præscientia quæ in illo fundatur, nunquam fallitur. Et sic illa duo extrema, quæ videntur inter se opposita, facile conciliantur, & in concordiam adducuntur.

B Ratio autem fundamentalis talis concordie, petitur ex efficacia voluntatis divinæ, quæ attingit non solum substantiam nostrorum actuum, sed etiam modum libertatis, qui reperitur in illis: ut docet D. Thomas locis præcitatæ, præsertim 1. p. quæst. 19. art. 8. in corp. & in resp. ad 2. ubi sic habet. *Ex hoc quod nihil voluntati divinæ resistit, sequitur quod non solum fiat ea que Deus vult fieri; sed quod fiant contingenter vel necessario, quia sic vult fieri Deus.* Quæ verba valde notanda sunt: Illa enim ad vivum exprimit infinitam illam efficaciam divinæ voluntatis, dativam & causativam libertatis, quia est infinite efficax, & quia ei resisti non potest. Unde id quod Adversarii putant maxime nocere libertati, scilicet quod non possit homo divino decreto, ejusque motioni, resistere (intellige potentia consequenti, & in sensu composito) est id quod maxime illam firmat, & statuit: si enim ei non potest resisti, & illa vult ut liberè operetur, firmum & certum est, quod liberè operabimur. Quam etiam doctrinam expressè tradit Anselmus, cujus nomine, in hac materia, maxime abutuntur Adversarii. Ille enim in concordia prædest. cap. 1. sic loquitur. *Quoniam quod Deus vult, non potest non esse: si Deus vult voluntatem humanam, nulla cogi vel prohiberi necessitate ad volendum, tunc necesse est voluntatem esse liberam, & esse quod vult.*

Dices, Idem Anselmus libro 1. *cur Deus homo* cap. 18. docet quod omnis suppositio antecedens, quæ condescendit ex libertate & electione nostræ voluntatis, tollit libertatem: Sed divinum decretum, & ejus motio, est aliqua suppositio antecedens, quæ non descendit ex libertate, & electione nostræ voluntatis: Ergo tollit ejus libertatem.

E Respondeo primò, negando absolutè Majorem: Indifferentia enim objectiva judicii, est aliqua suppositio, quæ antecedit electionem nostræ voluntatis, & tamen non tollit, sed potius causat libertatem. Item in sententia Adversariorum, scientia simplicis intelligentiæ, ut habet adjunctum decretum, est causa futuriæ in rebus, ac proinde aliqua suppositio illam antecedens (cum omnis causa debeat esse prior, saltem naturâ, suo effectu) & tamen non tollit libertatem, & contingentiam rerum, ut illi profitentur. Nec Anselmus unquam dixit, quod suppositio antecedens tollat libertatem, sed suppositio